

Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2022)

1ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας: Η περιβαλλοντική επικοινωνία με χρήση ήχου, εικόνας, κειμένου για τη δημοσιογραφία/πληροφόρηση/πολιτισμό/εκπαίδευση

Η Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία στην Ελλάδα

Γεωργία Γιολτζίδου, Φωτεινή Γιολτζίδου

doi: [10.12681/cclabs.4935](https://doi.org/10.12681/cclabs.4935)

Copyright © 2022, Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γιολτζίδου Γ., & Γιολτζίδου Φ. (2022). Η Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία στην Ελλάδα : Κάλυψη, τάσεις και παραλήψεις. *Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας*, 1(1), 15–24. <https://doi.org/10.12681/cclabs.4935>

Η Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία στην Ελλάδα - Κάλυψη, τάσεις και παραλήψεις

Γιολτζίδου Γεωργία
Επιστημονική Συνεργάτιδα Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας -
Τμήμα Επικοινωνίας & Ψηφιακών Μέσων, Μέλος ΣΕΠ Ελληνικού
Ανοικτού Πανεπιστημίου, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης-Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ
gioltzidou@gmail.com

Γιολτζίδου Φωτεινή
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ
gioltzidoufotini@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να σκιαγραφήσει το επίπεδο άσκησης της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας στην Ελλάδα. Στο πρώτο μέρος, γίνεται μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση σε σχέση με την περιβαλλοντική δημοσιογραφία ως ανεξάρτητο επαγγελματικό πεδίο, ενώ αναζητούνται οι σύγχρονες τάσεις, προκλήσεις και απειλές του κλάδου, έτσι όπως αυτές περιγράφονται στο ακαδημαϊκό πεδίο. Στο δεύτερο μέρος, με βάση ποσοτικά αλλά και ποιοτικά στοιχεία, μελετώνται οι δέκα (10) πρώτοι σε αναγνωσιμότητα ειδησεογραφικοί ιστότοποι στην Ελλάδα, σε αναζήτηση του αποτυπώματος της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας, του βαθμού αλλά και των τρόπων κάλυψης των ειδήσεων. Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα είναι, αν, και σε ποιο βαθμό, ασκείται η περιβαλλοντική δημοσιογραφία ως διακριτό δημοσιογραφικό είδος στον ελληνικό ηλεκτρονικό τύπο. Η μελέτη αποκαλύπτει μια σειρά τάσεων, παραλήψεων και στρεβλώσεων που παρατηρούνται στην ελληνική δημοσιογραφία, όσον αφορά τη δημοσίευση και προώθηση ειδήσεων που σχετίζονται με το περιβαλλοντικό ρεπορτάζ. Τόσο τα ποσοτικά, όσο και τα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας, αποδεικνύουν ότι στην περίπτωση της Ελλάδας, η περιβαλλοντική δημοσιογραφία δεν είναι μέχρι και σήμερα αρκούτως αναπτυγμένη.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική δημοσιογραφία, περιβαλλοντικό ρεπορτάζ, ενημερωτικοί ιστότοποι

1. Εισαγωγή

Ήδη από τη δεκαετία του 1960, το περιβάλλον έχει γίνει μία από τις βασικές πτυχές της δημόσιας συζήτησης. Τη δεκαετία του 1970 το περιβάλλον συγκέντρωσε ακόμα περισσότερο το ενδιαφέρον των ΜΜΕ, εν μέρει λόγω σημαντικών διοργανώσεων όπως η Διάσκεψη του Ρίο (1992) αλλά και το Πρωτόκολλο του Κιότο (1997). Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, το περιβάλλον έχει καταφέρει να γίνει διακριτό πεδίο, τόσο στον ακαδημαϊκό, όσο και στον επαγγελματικό δημοσιογραφικό χώρο. Οι προκλήσεις ωστόσο είναι έντονες. Οι δημοσιογράφοι που καλούνται να καλύψουν το περιβαλλοντικό ρεπορτάζ αντιμετωπίζουν καθημερινά μεγάλες προκλήσεις και πιέσεις. Σχετική έρευνα στις Ηνωμένες Πολιτείες (Sachsman, 2006) αποκαλύπτει μια

αρνητική διάθεση απέναντι στην περιβαλλοντική δημοσιογραφία, αλλά και την αίσθηση του κόσμου ότι «οι περιβαλλοντικοί δημοσιογράφοι γενικά επικεντρώνονται υπερβολικά στα προβλήματα ... αντί να γράφουν ιστορίες για να βοηθήσουν το κοινό να κατανοήσει την έρευνα ή τα πολύπλοκα ζητήματα» και ότι επίσης εργάζονται με «μικρούς μισθούς». Σύμφωνα με τον Sachman (2006:109), η πίεση του χρόνου, οι χαμηλές οικονομικές απολαβές, αλλά και η υποκειμενική άποψη για το ποια είδηση κρατάει το ενδιαφέρον του κοινού, είναι μερικοί από τους βασικούς λόγους που η περιβαλλοντική δημοσιογραφία δεν αναπτύσσεται όσο της αξίζει. Στην Ελλάδα, η περιβαλλοντική δημοσιογραφία ξεκίνησε να κάνει τα πρώτα της βήματα στις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν το νέφος κάλυπτε την Αττική και οι πυρκαγιές άρχισαν να κατακαίνε μεγάλες εκτάσεις της χώρας (Ζερεφός, 2009; Σκαμνάκης, 2016). Μέχρι σήμερα ωστόσο, σχεδόν τέσσερις δεκαετίες μετά, η άσκηση της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας στην Ελλάδα, φαίνεται πως είναι πολύ περιορισμένη.

2. Το περιβάλλον ως ανεξάρτητο δημοσιογραφικό πεδίο

Η κάλυψη των περιβαλλοντικών ζητημάτων αλλάζει συνεχώς και εξελίσσεται, όπως και η ίδια η έννοια της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας (Shukman, 2008). Το περιβαλλοντικό ρεπορτάζ μπορεί να περιλαμβάνει από καταστάσεις κινδύνου και καθαρά επιστημονικά πεδία, μέχρι και επιμέρους τμήματα του ευρύτερου τομέα της περιβαλλοντικής επικοινωνίας (Rademakers, 2004). Όπως επισημαίνουν οι Bødker και Neverla (2012), επειδή πρόκειται για ένα τομέα ρεπορτάζ που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις δημοσιογραφικές μεταφράσεις της επιστημονικής γνώσης, η περιβαλλοντική δημοσιογραφία καθίσταται μια περιοχή κατάλληλη για συγκρούσεις διαφόρων ειδών.

Η περιβαλλοντική δημοσιογραφία θεωρείται από πολλούς ένας εξειδικευμένος τομέας, ο οποίος απαιτεί ένα επίπεδο τεχνογνωσίας και βαθιάς κατανόησης των σχετικών θεμάτων (Schwartz, 2006; Sharma, 2010). Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το περιβαλλοντικό ρεπορτάζ πρέπει να εμπίπτει στην ευρεία ομπρέλα της «δημοσιογραφίας» (Prothom Alo, 2010). Ωστόσο, άλλοι (Anam, 2007; Bavadam, 2010) θεωρούν ότι τα περιβαλλοντικά και συναφή επιστημονικά θέματα, θα έπρεπε να καλύπτονται περισσότερο από την ανθρώπινη ηθική, και όχι τόσο από αυστηρούς επαγγελματικούς κανόνες.

Η ένταξη της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας σε έτερη θεματική δεξαμενή, όπως η πολιτική και η οικονομία, ή η πλήρης ανεξαρτητοποίησή της ως δημοσιογραφικού κλάδου, εξακολουθεί να είναι ένα δίλημμα που υπάρχει στον γενικότερο χώρο της «επιστημονικής» δημοσιογραφίας. Υπάρχει η αντίληψη ότι η επιστημονική κάλυψη, η οποία περιλαμβάνει και το περιβάλλον, διαφέρει με πολλούς τρόπους από τους κανόνες και τους παράγοντες που ισχύουν στην παραγωγή ειδήσεων γενικά (Hansen, 1994). Από την άλλη πλευρά όμως, οι Galtung και Ruge (1981) υποστηρίζουν ότι δεν συνιστάται να μιλάμε ξεχωριστά για «επιστημονική δημοσιογραφία», καθώς η επιστήμη είναι εγγενώς μέρος της πολιτιστικής μας ζωής. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, αυτό που μετράει είναι η ίδια η αφήγηση, η οποία τελικά μπορεί να λέει μια ιστορία για την πολιτική, το χρηματιστήριο ή το περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Hansen (1994), αυτό που έχει σημασία είναι η ανάγκη καλλιέργειας μιας σχέσης εμπιστοσύνης με τις επιστημονικές πηγές, καθώς η εξάρτηση των δημοσιογράφων για θέματα που συχνά δεν είναι πλήρως κατανοητά και εύκολα ερμηνεύσιμα, είναι μεγάλη. Στη συζήτηση συνεισφέρουν οι Boykoff και Boykoff (2004, 2007), όταν επισημαίνουν ότι η δημοσιογραφία εν γένει, πρέπει να μπορεί να

μετατρέπει οποιοδήποτε εξειδικευμένο ζήτημα, σε ένα γεγονός που αφορά τη δημόσια συζήτηση. Όσον αφορά την περιβαλλοντική δημοσιογραφία, προκειμένου αυτή να λειτουργεί ως ανεξάρτητο πεδίο (Hansen, 2015), οφείλει από τη μία να ακολουθεί πιστά τις επιστημονικές διατυπώσεις, και από την άλλη, να αποφεύγει την ξερή παράθεση επιστημονικών πληροφοριών, λόγω αδυναμίας εκλαΐκευσης και ερμηνείας (Boykoff, 2007; Bodker, 2012).

3. Οι προκλήσεις της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας

Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι η άσκηση της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας είναι σε ορισμένες περιπτώσεις εξαιρετικά επικίνδυνη επειδή συχνά φέρνει στην επιφάνεια σκληρά παζάρια μεταξύ επιχειρηματιών, πολιτικών παραγόντων και ανεξάρτητων οικονομικών κλάδων. Έτσι, οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν περιβαλλοντικά ζητήματα σε όλο τον κόσμο διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο δολοφονίας, σύλληψης, επίθεσης, απειλών αλλά και παρενόχλησης (Freedman, 2020).

Το 2015 η RWB εξέδωσε μια έκθεση με τίτλο «Εχθρικό κλίμα για τους περιβαλλοντικούς δημοσιογράφους» (Reporters without Borders 2015) στην οποία δίνονται συγκεκριμένα στοιχεία για δημοσιογράφους που κάλυπταν αποκλειστικά περιβαλλοντικά ζητήματα και έπεσαν θύματα επιθέσεων ή και δολοφονιών, σε χώρες όπως η Καμπότζη, οι Φιλιππίνες, η Ινδονησία, η Ινδία, η Αίγυπτος και το Ουζμπεκιστάν. Το 2010, το Deutsche Welle Global Media Forum περιλάμβανε ένα εργαστήριο για τους εξαιρετικά υψηλούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι περιβαλλοντικοί δημοσιογράφοι (Bodker, 2012).

Άλλη μια πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η περιβαλλοντική δημοσιογραφία σχετίζεται με τη δυσκολία της συσχέτισης των αυστηρών επιστημονικών, περιβαλλοντικών θεμάτων με τους τομείς που επηρεάζουν άμεσα τη ζωή των πολιτών, όπως είναι η οικονομία και η πολιτική. Το περιβαλλοντικό ρεπορτάζ συνήθως δυσκολεύεται να αποδείξει ότι υπερτερεί σε σχέση με δύο σημαντικά χαρακτηριστικά που ορίζουν την είδηση, δηλαδή την εγγύτητα στον χρόνο και στον χώρο (Hansen, 2015).

Η λογοκρισία είναι ένα ακόμη εμπόδιο της ελεύθερης άσκησης της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας. Σύμφωνα με τους Shoemaker και Reese (2014) οι ιδιοκτήτες και διευθυντές των ΜΜΕ συχνά κάνουν κατάχρηση εξουσίας, θέτοντας μάλιστα ευθεία ζητήματα δεοντολογίας, σε σχέση με ποιες ειδήσεις αξίζει να προβάλλονται και ποιες όχι. Αυτός είναι και ο λόγος που η άσκηση της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας γίνεται πιο ελεύθερα υπό την ομπρέλα των ιστολογίων (blogs) αλλά και την «δημοσιογραφία των πολιτών».

Πρόκληση για την περιβαλλοντική δημοσιογραφία αποτελεί και η σύνδεσή της με τον ακτιβισμό, εφόσον κυριαρχεί η εντύπωση ότι τα δύο πεδία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα κοινωνικά, πολιτικά αλλά και οικονομικά. Όπως αναφέρουν οι Jones (2015: 19) και Clark (2015), δεν είναι λίγες οι φορές που ορισμένες ακτιβιστικές οργανώσεις προσλαμβάνουν δημοσιογράφους προκειμένου να συντάξουν «δημοσιογραφικά» κείμενα με τα αιτήματα ή τις θέσεις τους. Ωστόσο, η βασική ηθική και δεοντολογία της δημοσιογραφίας όσον αφορά την ανεξαρτησία ισχύει και στην περίπτωση της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας (Jones 2015: 19). Βέβαια, η ηθική της περιβαλλοντικής δημοσιογραφίας μπορεί να διαφοροποιείται επί των λεπτομερειών από χώρα σε χώρα και από καιρό σε καιρό (e.g., Jones 1980). Επιπλέον, ο εθνικισμός παραμένει ένας ισχυρός λόγος που χρησιμοποιείται από

κυβερνήσεις και ακτιβιστές για τον καθορισμό του κινδύνου (Beck, 1995). Σε κάθε περίπτωση, ο περιβαλλοντικός δημοσιογράφος οφείλει να ασκεί το έργο του σεβόμενος τις αρχές της ηθικής και της δεοντολογίας, όσο προκλητικό και αν αποβαίνει αυτό.

Πρόκληση για τους δημοσιογράφους όσον αφορά την ανεξαρτησία και την αυτονομία τους, αποτελεί τέλος το γεγονός ότι η κάλυψη των περιβαλλοντικών θεμάτων δε μπορεί να γίνεται πάντα εκτός της μεγάλης ομπρέλας των επίσημων ΜΜΕ, εφόσον έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα ΜΜΕ είναι οι βασικές πηγές στις οποίες στρέφεται το κοινό που επιθυμεί να αντλήσει πληροφόρηση περιβαλλοντικών θεμάτων (Σκαναβή, 2004). Ο κίνδυνος ωστόσο είναι ορατός. Μελέτες έχουν υποστηρίξει ότι ο Τύπος είναι συχνά υπεύθυνος για την παραπλάνηση ή την υποβάθμιση κινητοποιημένων πολιτών ή οργανωμένων ομάδων που μάχονται υπέρ του περιβάλλοντος και αμφισβητούν ισχυρά συμφέροντα (Gamson 1993; Gitlin, 1980). Τα μέσα ενημέρωσης συχνά τονίζουν μόνο τις βίαιες και ριζοσπαστικές πτυχές των περιβαλλοντικών δράσεων, δημιουργώντας στερεότυπα (Brebba et al., 2007). Από την άλλη, τα ΜΜΕ είναι «επιχειρήσεις που βασίζονται στο κέρδος που έρχεται κυρίως μέσα από τη διαφήμιση» (Μαυρογένης, 2008: 40-43). Ο κίνδυνος να έρθουν σε σύγκρουση τα συμφέροντα των επιχειρήσεων και των ΜΜΕ εξαιτίας της προβολής ενός άβολου περιβαλλοντικού θέματος, εγείρει δυσκολίες. Αντί να δίνεται ευκαιρία στους περιβαλλοντικούς δημοσιογράφους να εξερευνούν τις πολλαπλές πτυχές της ιστορίας τους, τα ΜΜΕ με ευκολία ικανοποιούνται στην κάλυψη πολιτικών παιχνιδιών (Waisbord, 2009). Ευθύνες ωστόσο δεν θα πρέπει κανείς να σπεύσει να ρίξει μονόπλευρα, καθώς όπως κατάλληλα αναφέρει ο Federonisky (2007), στο τέλος οι ίδιοι οι πολίτες έχουν τη δύναμη να ζητούν περισσότερη και σωστότερη ερευνητική περιβαλλοντική δημοσιογραφία μέσω της υποστήριξής τους ως θεατές και αναγνώστες.

4. Μεθοδολογία έρευνας

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης είναι αν και σε ποιο βαθμό ασκείται η περιβαλλοντική δημοσιογραφία ως διακριτό δημοσιογραφικό είδος, στον ελληνικό ηλεκτρονικό τύπο. Σε αυτό το πλαίσιο, διερευνούμε το αν και κατά πόσο οι Έλληνες δημοσιογράφοι καλύπτουν περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και σε ποιο βαθμό η κάλυψη βασίζεται σε πρωτογενή ρεπορτάζ ή σε «δάνεια» θεμάτων από ΜΜΕ χωρών του εξωτερικού. Επιπλέον, αναζητούμε το εάν στα ελληνικά ΜΜΕ πραγματοποιείται δημοσιογραφική έρευνα για τοπικά ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον ή εάν η επικέντρωση γίνεται σε παγκόσμιου ενδιαφέροντος περιβαλλοντικά θέματα που δεν αφορούν όμως σημαντικά την Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της έρευνας μελετήθηκαν οι δέκα πρώτες, όσον αφορά την επισκεψιμότητα, δημοσιογραφικές – ενημερωτικές ιστοσελίδες στην Ελλάδα. Η επιλογή έγινε με βάση τη λίστα της επίσημης κατάταξης της παγκόσμιας μηχανής ALEXA.COM, η οποία ερευνά και δημοσιεύει στοιχεία και δεδομένα από όλες τις διαδικτυακές ιστοσελίδες σε όλο τον κόσμο, ανά χώρα. Οι ιστότοποι που εξαιρέθηκαν από την παρούσα μελέτη είναι όσοι έχουν αποκλειστικά αθλητικό προσανατολισμό. Με βάση τα στοιχεία της ALEXA.COM, στις πρώτες θέσεις στην Ελλάδα την περίοδο που διεξήχθη η μελέτη, βρίσκονταν οι ιστότοποι: 1) Zougla.gr, 2) Makeleio.gr, 3) Protothema.gr, 4) Dikaiologitika.gr, 5) Newsit.gr, 6) Iefimerida.gr, 7) Newpost.gr, 8) Lifo.gr, 9) Parapolitika.gr και 10) Newsbomb.gr (snn, 2020).

Το χρονικό διάστημα έρευνας είναι από την 1/2/2021 έως την 1/3/2021 και η

επιλογή του έγινε τυχαία, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αντιπροσωπευτική. Κατά το συγκεκριμένο διάστημα εντοπίστηκαν τα μενού των ιστοτόπων και αναζητήθηκαν θεματικές που να σχετίζονται με το περιβάλλον. Εκτός από την ενότητα «περιβάλλον» αναζητήθηκαν και παρόμοιες ενότητες, όπως «οικολογία», «φύση», «green» κτλ.

Για την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου. Η ανάλυση περιεχομένου διεξήχθη σε δύο στάδια: πρώτον, πραγματοποιήθηκε μια ευρεία χαρτογράφηση των τίτλων που έχουν τα άρθρα στις επιλεγμένες εφημερίδες, για τον εντοπισμό της θεματικής ενότητας την οποία καλύπτουν. Στη συνέχεια, διεξήχθη μια πιο λεπτομερής, ποσοτική και ποιοτική εξέταση για την ανάλυση των θεμάτων που εντοπίστηκαν.

Κύριος στόχος της έρευνας είναι η αποτύπωση της παραγωγής και παρουσίασης πρωτογενούς ρεπορτάζ στους ειδησεογραφικούς ιστοτόπους της Ελλάδας. Η μελέτη έγινε τόσο με ποσοτικά, όσο και με ποιοτικά κριτήρια. Όσον αφορά την ποσοτική ανάλυση, αρχικά έγινε η διάκριση ανάμεσα στις ιστοσελίδες που έχουν ξεχωριστή ενότητα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και σε αυτές που δεν έχουν. Στη συνέχεια αναζητήθηκε ο συνολικός αριθμός των δημοσιευμένων άρθρων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος του κάθε ιστοτόπου. Όσον αφορά την ποιοτική ανάλυση, αναζητήθηκαν περιβαλλοντικά άρθρα τα οποία αποτελούν πρωτογενή ρεπορτάζ, αλλά και άρθρα τα οποία αποτελούν αναδημοσίευση ξένων κειμένων. Στη συνέχεια, κατηγοριοποιήθηκαν τα περιβαλλοντικά άρθρα σε αυτά που αναφέρονται σε τοπικές/εθνικές ειδήσεις, και σε αυτά που αναφέρονται κυρίως σε περιβαλλοντικές ειδήσεις παγκόσμιου ενδιαφέροντος.

5. Αποτελέσματα έρευνας

Ο πίνακας 1 είναι συγκεντρωτικός των στοιχείων που αφορούν τα 10 πιο δημοφιλή ελληνικά ειδησεογραφικά website. Για κάθε ιστοσελίδα γίνεται αναφορά στην ύπαρξη ή μη ειδικής κατηγορίας «Περιβάλλον» στο Μενού, στον συνολικό αριθμό των κατηγοριών του Μενού, στον αριθμό των περιβαλλοντικών άρθρων που εντοπίζονται κατά τη διάρκεια του μήνα Φεβρουαρίου 2021, αλλά και σε πιο ειδικές θεματικές υπό εξέταση, όπως ο αριθμός των πρωτογενών ρεπορτάζ, ο αριθμός των εθνικών/τοπικών περιβαλλοντικών θεμάτων και τέλος ο αριθμός των διεθνών περιβαλλοντικών θεμάτων.

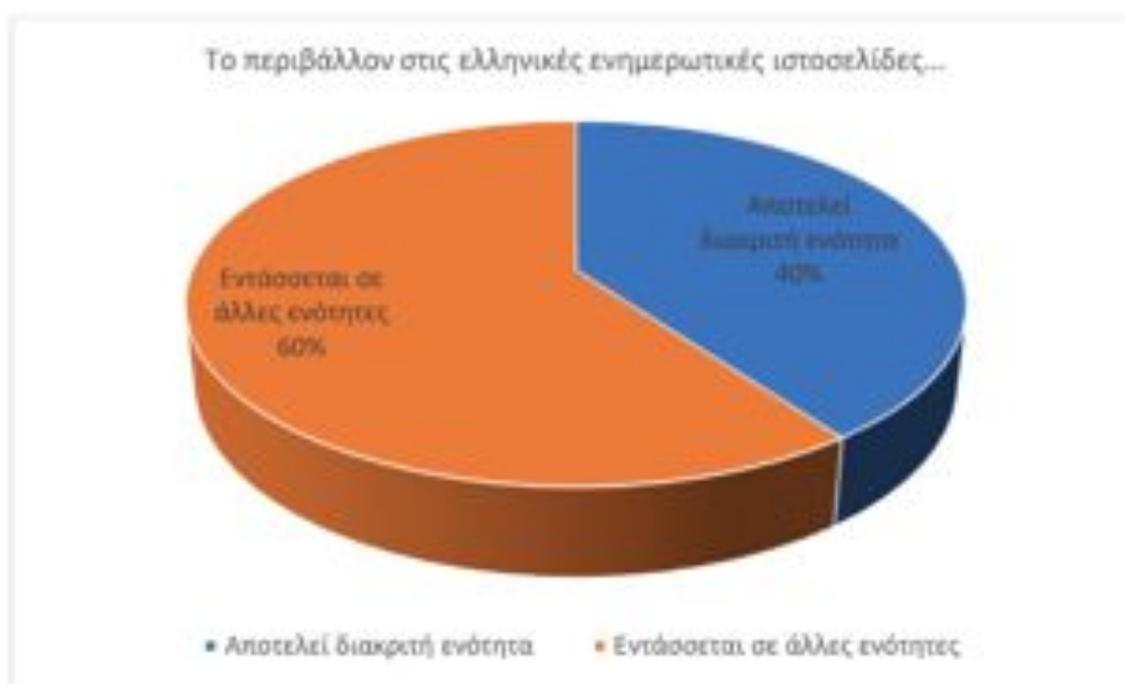
Πίνακας 1: Στοιχεία ελληνικών ειδησεογραφικών websites, 1/2/2021 - 1/3/2021

	Τίτλος site	Κατηγορία «Περιβάλλον» στο Μενού	Συνολικός αριθμός κατηγοριών	Αριθμός περιβ/κών άρθρων	Αριθμός πρωτογενών ρεπορτάζ	Αριθμός Εθνικών Θεμάτων	Αριθμός Διεθνών Θεμάτων
1	Zougla.gr	NAI	26	18	9	13	5
2	Makeleio.gr	OXI	20				
3	Protothema.gr	NAI	26	14	3	7	7
4	Dikaiologitika.gr	OXI	16				
5	Newsit.gr	OXI	21				
6	Iefimerida.gr	NAI	27	16	1	1	15

7	Newpost.gr	OXI	17				
8	Lifo.gr	NAI	54	71	11	13	58
9	Parapolitika.gr	OXI	14				
10	Newsbomb.gr	OXI	58				

Από τους δέκα (10) ιστοτόπους που μελετήθηκαν, μόνο στους τέσσερις (4) υπάρχει ξεχωριστή/ διακριτή κατηγορία που σχετίζεται με το περιβάλλον στο Μενού επιλογών τους. Από αυτούς τους τέσσερις (4) ιστοτόπους, οι τρεις (3) έχουν κατηγορία με τον τίτλο «Περιβάλλον» και ο ένας έχει κατηγορία με τον τίτλο «Green». Συνεπώς, μόνο το 40% του συνόλου των υπό μελέτη ιστοτόπων στηρίζει και εξάρει την περιβαλλοντική δημοσιογραφία ως διακριτή ενότητα (Γράφημα 1).

Γράφημα 1: Ενότητες στις οποίες εντάσσονται τα θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον στις ελληνικές ενημερωτικές ιστοσελίδες

Οι ιστοτόποι ωστόσο που δεν διαθέτουν διακριτή θεματική «Περιβάλλον», δεν αποκλείουν εντελώς τις περιβαλλοντικές ειδήσεις, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις τις εντάσσουν σε άλλες θεματικές του Μενού τους. Μια αρχική αναζήτηση με τη λέξη – κλειδί «περιβάλλον» σε κάθε ιστοτόπο έδειξε ότι πράγματι υπήρχαν σχετικές δημοσιεύσεις, ωστόσο αυτές είχαν ετικέτες διαφορετικές από τις αναμενόμενες. Για παράδειγμα, πολλές περιβαλλοντικές ειδήσεις δημοσιεύονταν κάτω από τις θεματικές κατηγορίες «Ελλάδα», «Κόσμος», «Υγεία» ή «Επικαιρότητα», χωρίς να κατευθύνουν τον αναγνώστη εξ' αρχής σε άρθρα που αφορούν το περιβάλλον. Σε αρκετές μάλιστα των περιπτώσεων, ούτε ο ίδιος ο τίτλος του άρθρου αφήνει να εννοηθεί κάτι τέτοιο.

Επιπλέον, η ποσοτική και ποιοτική επεξεργασία των δεδομένων αποδεικνύει ότι αν και οι περισσότερες ιστοσελίδες επιλέγουν να έχουν πολλές, ίσως και εξαιρετικά εξειδικευμένες, κατηγορίες θεματικών, αγνοούν την κατηγορία «Περιβάλλον». Για

παράδειγμα (Πίνακας 1), ο ιστότοπος Newsbomb.gr έχει συνολικά 58 διαφορετικές κατηγορίες στο Μενού επιλογών, ανάμεσα στις οποίες και κατηγορίες με τίτλους όπως «Ζώδια», «Τεχνολογία», «Travel», «Auto Moto», «Αυτοκίνητο», «Σπορ» αλλά και «Sex», την ώρα που η κατηγορία «Περιβάλλον» θεωρείται περιττή. Αντίστοιχα, στον ιστότοπο Newsit.gr, του οποίου το Μενού περιλαμβάνει κατηγορίες όπως «Παράξενες ειδήσεις», «Καιρός», «Εικόνες», «Υγεία» και «Lifestyle», απουσιάζει η ενότητα «Περιβάλλον». Η επιδεικτική επισκίαση των περιβαλλοντικών ειδήσεων έναντι άλλων, δείχνει ότι η περιβαλλοντική δημοσιογραφία στην Ελλάδα, απαξιώνεται από ένα μεγάλο ποσοστό του ηλεκτρονικού Τύπου.

Επιπρόσθετα, είναι αξιοσημείωτος ο μικρός αριθμός των πρωτογενών ρεπορτάζ που φιλοξενούνται στους ελληνικούς ιστότοπους. Είναι χαρακτηριστικό ότι το υψηλότερο ποσοστό αναλογίας συνολικά δημοσιευμένων άρθρων και πρωτογενών ρεπορτάζ είναι το 50% και αφορά τον ιστότοπο Zougla.gr. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις τα πρωτογενή ρεπορτάζ είναι 3/14, 1/16 και 11/71. Συμπερασματικά, είναι σαφής η έλλειψη βούλησης για παραγωγή πρωτογενών ρεπορτάζ περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, ενώ στις περισσότερες των περιπτώσεων επιλέγονται αναδημοσιεύσεις ξένων ρεπορτάζ από διεθνή μέσα ή πρακτορεία, ή δελτίων τύπου περιβαλλοντικών οργανισμών, συλλόγων και φορέων.

Όσον αφορά τον αριθμό των δημοσιευμένων άρθρων εθνικού και υπερεθνικού χαρακτήρα, παρατηρούμε ότι οι επιλογές των ιστοσελίδων είναι μοιρασμένες. Για παράδειγμα ο ιστότοπος Lifo.gr επιλέγει να δημοσιοποιεί περισσότερα περιβαλλοντικά ρεπορτάζ που αφορούν την παγκόσμια σφαίρα, ενώ ο ιστότοπος Zougla.gr επιλέγει τη δημοσίευση περισσότερων εθνικών ρεπορτάζ. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η ποικιλία μπορεί να θεωρηθεί συνολικά εποικοδομητική, εφόσον και τα δύο είδη ρεπορτάζ είναι χρήσιμα και ωφέλιμα για την ελληνική κοινωνία. Τα μεν ρεπορτάζ εθνικού ενδιαφέροντος τονίζουν στους πολίτες ότι το ζήτημα του περιβάλλοντος δεν είναι κάτι που αφορά «τους άλλους» αλλά αφορά και «εμάς» (Kalfeli, 2020). Από την άλλη πλευρά, η προβολή περιβαλλοντικών ειδήσεων υπερεθνικού ενδιαφέροντος τονίζει στη συνείδηση των πολιτών ότι το περιβάλλον είναι ένα, κοινό και ενιαίο για όλους, και συνεπώς, οτιδήποτε συμβαίνει σε ένα μέρος του πλανήτη, επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τη ζωή στην άλλη πλευρά αυτού.

Συνεπώς, η συλλογή, παρατήρηση και επεξεργασία των στοιχείων των 10 δημοφιλέστερων δημοσιογραφικών ιστοτόπων (Πίνακας 1) καταδεικνύουν ότι η περιβαλλοντική δημοσιογραφία στην Ελλάδα δεν είναι ικανοποιητικά αναπτυγμένη. Αυτό, είναι ασυνεπές με πλήθος μελετών οι οποίες υποστηρίζουν ότι η περιβαλλοντική δημοσιογραφία σε παγκόσμιο επίπεδο κάνει άλματα. Χαρακτηριστικά είναι τα ευρήματα του Friedman (1994) ο οποίος υποστηρίζει ότι η περιβαλλοντική δημοσιογραφία στις ΗΠΑ γνωρίζει θεαματική άνοδο εδώ και 25 χρόνια αλλά και του Δεμερτζή (2002) ο οποίος αναφέρει ότι το «περιβάλλον» έχει γίνει μια ευρεία θεματική κατηγορία, όπως η «οικονομία» ή η «παιδεία».

6. Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη μελέτη εντοπίζει μια σειρά τάσεων, παραλήψεων αλλά και στρεβλώσεων που παρατηρούνται στην ελληνική δημοσιογραφία, και πιο συγκεκριμένα στους ηλεκτρονικούς ιστότοπους των δημοφιλέστερων ειδησεογραφικών ΜΜΕ, όσον αφορά την παραγωγή, δημοσίευση και προώθηση έρευνα εξαίρει ένα κενό στην παραγωγή πρωτογενών περιβαλλοντικών ρεπορτάζ, εφόσον τα περισσότερα δημοσιεύματα φαίνεται να είναι αναδημοσιεύσεις ξένων

άρθρων παρά πρωτογενή ρεπορτάζ. Επιπλέον, στην ηλεκτρονική δημοσιογραφική σφαίρα της Ελλάδας, αν και διαφαίνεται μια έντονη επιμονή στη δημιουργία εξειδικευμένων κατηγοριών στα Μενού των ιστοτόπων - ακόμα και κάποιων χωρίς δημοσιογραφική συνάρτηση - παραλείπεται προκλητικά η ενότητα που σχετίζεται με το Περιβάλλον. Τόσο τα ποσοτικά, όσο και τα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας, αποδεικνύουν ότι η περιβαλλοντική δημοσιογραφία είναι παραγκωνισμένη και δεν προβάλλεται ως ένα σημαντικό και ξεχωριστό πεδίο. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι τα περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα είναι «δάνεια» ξένων μέσων ενημέρωσης ή διεθνών πρακτορείων. Κατά την ποιοτική μελέτη των δεδομένων, παρατηρήθηκε απουσία προσπάθειας εκλαΐκευσης, επεξήγησης αλλά και ερμηνείας πολύπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων, καθώς οι περισσότερες ειδήσεις μεταφέρονται αυτούσιες στους ελληνικούς ιστότοπους. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η παντελής έλλειψη προσπάθειας να οριστεί με σαφήνεια η «περιβαλλοντική είδηση» εφόσον συχνά σχετικές ειδήσεις εντάσσονται σε θεματικές όπως «Κοινωνία» ή « Διεθνή».

Η περιβαλλοντική δημοσιογραφία στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα. Ωστόσο, με τις ραγδαίες εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα, ο ρόλος του περιβαλλοντικού δημοσιογράφου διαφαίνεται όλο και πιο σημαντικός. Τα ΜΜΕ αλλά και οι δημοσιογράφοι οφείλουν να προετοιμαστούν ώστε να είναι μελλοντικά σε θέση να καλύπτουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα που θα προκύπτουν με την δέουσα αποτελεσματικότητα. Η σωστή εκπαίδευση των νέων δημοσιογράφων, η απόκτηση επιστημονικής γνώσης, αλλά και η συνεργασία με ακαδημαϊκούς και ανεξάρτητους επιστήμονες είναι προϋπόθεση ώστε οι δημοσιογράφοι να έχουν πρόσβαση σε έγκυρες πηγές κατά την έρευνα και την αναζήτηση της αλήθειας. Τέλος, απαραίτητη κρίνεται η εντρύφηση στην έρευνα και το πρωτογενές ρεπορτάζ, ώστε οι πολίτες να αντιλαμβάνονται ευκολότερα ότι οι περιβαλλοντικές ειδήσεις, ακόμη και αν αφορούν κυρίως χώρες του εξωτερικού, τους επηρεάζουν άμεσα. Περαιτέρω μελέτη στο επίπεδο που η περιβαλλοντική δημοσιογραφία ασκείται στην Ελλάδα, θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, προκειμένου να εντοπιστούν τα κενά και να απαλειφθούν οι στρεβλώσεις.

Αναφορές

- Anam, M. (2007). Role of the Media on Democratic Ownership of the Development Finance System (27 September). Retrieved from: www.oecd.org/dataoecd/3/45/39364379.pdf.
- Bavadam, L. (2010). Environmental Stories Among the Most Challenging, in: Keya Acharya and Frederick Noronha (Eds), *The Green Ink: environmental journalism in India and South Asia*, New Delhi: Sage, pp. 311.8.
- Beck, U. (1995). *Ecological Politics in an Age of Risk*. Cambridge: Polity Bodker, H. & Neverla, I. (2012). Introduction. *Journalism Studies*, 13(2), 152– 156. doi:10.1080/1461670x.2011.646394.
- Boukoff, M. T. & Boukoff, J. M. (2004). Balance of Bias: global warming and the US prestige press, *Global Environmental Change* 14, pp. 12536.
- Boykoff, M. T. & Boy, J., (2007). Climate Change and Journalistic Norms: a case study of U.S. mass-media coverage. *Geoforum* 38(6), pp. 1190204.
- Brebbia, C.A., Conti, M.E. & Tiezzi, E. (2007). *Management of Natural Resources, Sustainable Development and Ecological Hazards*. Southampton: WIT Press.
- Clark, A. (2015). How an investigative journalist helped prove a city was being

- poisoned with its own water. *Columbia Journalism Review*. [Online]. Available: https://www.cjr.org/united_states_project/flint_water_lead_curt_guyette_aclu_michigan.php.
- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research* 2(1): 64-91.
- Gamson, W. & Wolfsfeld G. (1993). Movements and Media as Interacting System, *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 528: 114–25.
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Hansen, A. (1994). Journalistic practices and science reporting in the British press. *At Public Understanding of Science*. Sage. DOI: 10.1088/0963-6625/3/2/001
- Hansen, A. & Cox, R. (2015). *The Routledge Handbook of Environment and Communication*. Routledge.
- Freedman, E. (2020). In the crosshairs: The perils of environmental journalism. *Journal of Human Rights*. Volume 19, 2020 - Issue 3. <https://doi.org/10.1080/14754835.2020.1746180>
- Friedman, S. M. & Friedman, K. A. (1989). Environmental Journalism: Guardian of the Asian Commons. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 31(5), 6–37. doi:10.1080/00139157.1989.9928939
- Friedman, S. M (1994). Environmental Journalism Education: A Growing Enterprise. Paper presented at the Annual Meeting of the Association for the Education in Journalism and Mass Communication (August 213, 1994).
- Jones, A. (2015). Fiona Macleod. *Quill*, 103(4), 18–19.
- Jones J. C. (1980). *Mass Media Codes of Ethics and Councils: A Comparative International Study on Professional Standards* (Paris, France: UNESCO Press)
- Kalfeli, N., Frangonikolopoulos, C., & Gardikiotis, A. (2020). Expanding peace journalism: A new model for analyzing media representations of immigration. *Journalism* 1-18 @ The Author(s) Journals. Sage.
- Molek-Kozakowska, K. (2017). Communicating environmental science beyond academia: Stylistic patterns of newsworthiness in popular science journalism. *Discourse & Communication*, 11(1), 69–88. doi:10.1177/1750481316683294
- Prothom, A. (2010). Freedom of Mass Media and Accountability, a Prothom Alo Round Table Discussion, 3 November. Retrieved from: <http://www.prothomalo.com/detail/date/2010-11-03/news/106306>, accessed 4 November 2010.
- Rademakers, L. (2004). Examining the handbooks on environmental journalism: A qualitative document analysis and response to the literature (Unpublished doctoral dissertation). University of South Florida, Tampa
- Sachsman, D. B. (2006). 'Regional Issues, National Norms: A Four-Regions Analysis of US Environment Reporters'. *Science Communication*, 28, p. 93.
- Sharma, K. (2010). Good Journalism, That's All, in: Keya Acharya and Frederick Noronha (Eds), *The Green Ink: environmental journalism in India and South Asia*, New Delhi: Sage, pp. 596310.
- Shoemaker, P. J. & Reese, S. D. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: A Media Sociology Perspective* (3rd ed.) (New York, NY: Routledge).

- Shukman, D. (2008). 'Environmental journalism in the UK'. Presented at the International News lecture at City University for the MA International Journalism, London. 27 November 2008.
- Schwartz, D. A. (2006). *Writing Green*, Baltimore, MD: Apprentice House Waisbord, S. & Peruzzotti, E. (2009). The environmental story that wasn't: advocacy, journalism and the asambleísmo movement in Argentina. *Media, Culture & Society*, 31(5), 691–709. doi:10.1177/0163443709339462.
- Δεμερτζής, Ν. (2002). Πολιτική επικοινωνία. Διακινδύνευση, δημοσιότητα, διαδίκτυο. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ζερεφός, Χ. (2009). Κλιματική Αλλαγή. Στο Περιβάλλον και ΜΜΕ (σελ. 61 – 64). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ.
- Μαυρογένης, Γ. (2008). Πολιτική Επικοινωνία και ΜΜΕ, Στην αρχή της παγκοσμιοποίησης. Αθήνα, Σταμούλης.
- Σκαμνακης, Α., Κεντερελίδου, Κ. & Γαλατσοπούλου, Φ. (2016). Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία και Επικοινωνία. Εκδόσεις Ζυγός.
- Σκαναβή, Κ. (2004). Περιβάλλον και Επικοινωνία: Δικαίωμα στην Επιλογή. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, σελ. 22-37.
- 1-100 "Top websites in Greece" στην Ελλάδα. Τα πρώτα σε επισκεψιμότητα sites στην Ελλάδα. http://www.snn.gr/top_gr.html.